

1927tik, kotsul izan zen hainbat herrialdetan, hala nola Birmanian, Sri Lankan, Singapurren eta Espainian. 1943an Txilera itzuli zen, eta senatari izendatu zuten 1945ean. Ordea, gatazka gogorak izan zituen Gabriel Gonzalez Videlaren gobernuarekin, eta erbestera egin zuen 1949an. 1952an itzuli zen. Hil artean izan zen Alderdi Komunistaren Batzorde Nagusiko kide, eta, izatez, lehendakari izateko hautagai izan zen 1969an. Azkenik, uko egin zion hautagaizari, Salvador Allenderi bidea ireki eta hura izan zedin Unidad Popularreko lehendakari bakarra.

Sentimentalismoa eta erromantizismoa gailendu ziren haren lehen lanetan; gero, sakon idatzi zuen politikaz ere

Urteek aurrera egin ahala, gero eta ageriago dira Nerudaren figurak besteak beste genero ikuspegitik sortzen dituen dudak. Gainera, jokabide matxistak artistaren bizitzako pasarteetan zein obran dira bistakoak. Hainbat feministak adierazi dute Nerudak bere poemetan zabaldu zituen mezuak sarri zirela misoginoak. Horren adibide, XV poema nabarmendu ohi da: «Laket zaitut bestetan ez bezala isila/ zaudelako bertan ez bazina bezala». Hailere, olerkietakoak bainoago, bizialdian eginikoak kritikatu zaizkio: alaba abandonatzea eta andre bat bortxatzea, besteak beste. Olerkariak berak aitortu zuen bortxatu izana, hil ondotik plazaratutako *Confieso que he vivido* (1974) memoria liburuan.

Pozoitua hil omen

Augusto Pinochetek Allende presidentearen kontrako estatu kolpea eman eta hamabi egunera zendu zen Neruda. Prostatako minbizia zuen, eta esan zen eritasun horren ondorioz hil zela. Ordea, bertsio hori gezurtatutzat eman dute aurten. Familiaren arabera, auzitegi medikuen ikerketak ondorioztatu du poeta *Clostridium botulinum* germenaren toxina injektatu ziotelako hil zela.

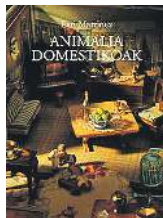
2011z gerotzik dago piztuta Nerudaren heriotzaren kausari buruzko auzia. Nerudaren txofer Manuel Arayak Mexikoko Proceso aldizkarian adierazi zuen idazlea diktadura militarren aginduz pozoituta hil zela. «Santiagora berehala itzultzeko eskatu zigun, oso gaizki zegoelako. Esan zuenez, erdi lokarturik zegoelarik, mediku bat gelara sartu zitzaion, eta injektio bat jarri zion».

Etxe bat baino gehiago

Irati Majuelo

Etxeak, lorategiak, koltxoi-dendak. Gurasoak, bikotekideak, maitale ahaztuak. Inbidia, asperdura, beldurra. Lur horietan mugitzen da Esti Martinezen lehendabiziko narrazio liburua, *Animalia domestikoak*, eremu familiar, ohiko, egunerokoetan, baina ustekabeak, irrealari ate bat irekita utziz, badaezpada.

Zortzi ipuinek osatzen dute bilduma. Hasiera batean, testuinguru arruntetan kokatzen ditu pertsonaiak idazleak: alaba lagunaren etxetik jasotzera doan ama, alabaren hutsunea sumatzen duen bikote jubilatu, familiaren herrira oporretan doazen amasemeak edota Eguberrietako afa-

'Animalia domestikoak'

Idazlea: Esti Martine.
Argitaletxea: Elkar.

Sekretuak

HAUR ETA GAZTE LITERATURA

Imanol Mercero

Eleberri honek Lima pertsonaiaren bigarren abentura ekarri digu. Lehenengoan, gogoratu duzue, nerabe protagonistak bere burua eraldatzen ikusten du; ez soilik nerabe arruntek bizi dituzten aldaketa-garai aztoragarriak murgiltzen delako, baizik eta eguraldian eragiteko duen ahal misteriotsuak bidaia iniatiko sakon batera eramaten duelako, zer eta Mari jainkosa beraren alaba dela deskubritu arte.

Oraingoan ere, *sekreto* da Limumaren bigarren eleberri honen gako-hitza, haren gainean eraikitzen da kontakizuna. Asmoa da irakurleak jakin ez dakien eta jakin nahiko lukeen misterio horri heltzea izatea aurrera jotzeko eduki dezakeen motiboa. Estrategia hau bestelako motibazio batzuen kaltetan izan arren, pentsatuz ziurrenera ez dela beharrezkoa pertsonaien garapena edota kontakizunaren barneraikitzea aberatsago bat.

Kontuak kontu, eleberrietan hasiberri diren irakurketa erraz eta entretenigarri topatuko dute bertan, pertsonaia kopuru neurritsuarekin, tramaren haria zuzen helburuari begira jarrita, Mari bezalako pertsonaiaren xarmarekin.

'Lima: Urrezko guraizeak'

Idazlea: Miren Gorroategi.
Argitaletxea: Elkar.

ri bat dira istorioen abiapuntuak, besteak beste. Alabaina, eguneroko joana zartatzen duten elementuak sartzen ditu Martinezek pixkanaka, eta horrela, hasiera batean bare zirudien egoera tentsionatzen du apurka-apurka, azkenerako bete-betean leheritu edo larridura airean utzi arte.

Izan ere, ipuin bakoitzak agerian esan gabeko zerbait dauka, esplizituki azaltzerik behar ez duen muina. Aldian-aldean, beraz, benetako afera esan gabe esateko, estrategia desberdinak darabiltza Martinezek, izan metafora bidez azaltzea isilpean dagoen arazoa –igel arrautzak salbatzen dituen baina umerik ez duen bikotea–, izan sinbolismo markatua duten elementuak baliatzea –surik gabeko kea– edota errealitatearen eta irrealitatearen arteko mugak lausotzea –Milaren lorategiko eta buru barneko piztien karraskak–. Halaber, zehar-esan ugari daude ipuin bakoitzean, irakurleak aurkitu beharreko pista balira bezala, eta

hala, pertsonaien izenek, ofizioek edota gustuek esangura bikoitza izaten dute sarri. Hortaz, narrazioek alegoria traza hartzen dute, oro har. Nabari da idazleak testuko elementu oro aurrez zehazki pentsatu duela, eta horrek laguntzen du ipuinak borobiltzen, eta nahiz eta guztietan ez erabat lortu, Martinezek saiakera ausarta egin duela igartzen da.

Idazleak giza-harreman hurbi-lenetara jo du, eta soilki baina trebeziak erakutsi ditu egunerokoan sortzen diren korapiloak eta abailuneak, baita asmatu ere bizipen horiek azaltzeko ukitu fantasiatsu eta irrealak erabiltzerakoan. Aipatzekoak dira, bereziki, *Munstro odola* ipuinean beldurrezko kontakizunen baliabideak erabili bai baina topiko estetikoetara emateko gaitasuna, edota *Argazki bat* istorioan nola txirikordatzen dituen ahots eta perspektiba ugariak umore puntu batekin amaitzeko. Interresgarria izango da ikustea idazle nafarrak zer bide hartuko duen hurrengoan.

Basoko sekretuak

HAUR ETA GAZTE LITERATURA

Imanol Mercero

Naturalista izan nahi duten haur eta gazteei begirako jakintza liburua da, ilustrazio eta argazkiz ongi hornitua. Sarre-rako azalpenak eta amaierako glosario eta abarrak aparte, liburua hiru atal nagusitan banatuta dago: lehenak lurzorua eta intsektuak ditu jardungai. Bigarren atalak, zuhaitzak eta zomorroak. Hirugarren eta luzeen den atalak, basa-hegazti eta ugaztunak.

Azalpenak, bai testu bidezkoak bai irudizkoak aberatsak dira, eta, orobat, naturalismoan murgildu nahi duen jendearentzako baliabide oso aproposa dela dirudi. Liburuaren sarreran adierazten den moduan (14-15 orr.), xede irakurlea hiru adin multzotan bereizten du egiturak, alegia: 7 urtera arte; 7 eta 12 artekoa; eta 12 eta 15 urte bitartekoa. Erabiltzaileak pentsa lezake liburuaren mamia ere adin multzo horien arabera orekaz banatuta dagoela. Baina ez da hala. Jarduera

gehienak 4 eta 5 urteko haurrentzat dira.

Dena den, azalpen gehienak gazte-nerabeentzako direnez, eta jarduerak adin hauei moldatzeko aukera dagoenez, esan liteke 10-15 urte bitarteko gazteek atera diezaioketela mamirik gehiena.

'Gazte naturalisten koaderno'

Idazlea eta ilustratzailea: Jonathan Rubinez.
Argitaletxea: Sua.